

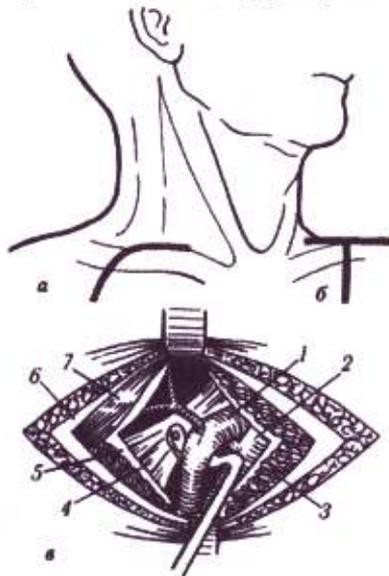
АМАЛИЁТҲО ДАР РАҒҲО ВА АСАБҲО

ДАСТРАСКУНИҲОИ АМАЛИЁТӢ ДАР АНДОМҲОИ БОЛОӢ (ДАСТҲО)

Урѐн кардани шарѐни зери кулфак ва асаббофти китф. Чароҳати шарѐнҳои зери кулфак аз зиѐи бисѐри хун ва пайдо шудани хунамози (гематоми) калон пайдо мешавад. Барои ин дастраскунии васеъ лозим аст. Ба ин мақсад кулфакро мебуранд ва ѐ резексия мекунанд. Бештар буриши камоншакли Чанелидзе ѐ буриши Т – шаки Петровский-ро истифода мебаранд. (расми 235)

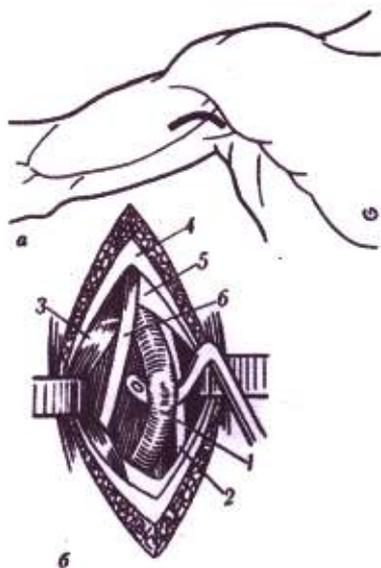
Дастраскунии чарроҳии Чанелидзе. Бемор ба пушт мехобад. Даст аз бадан дур ва боло бардошта мешавад. Буриширо 2 см дур-

тар аз бугуми тушу кулфак сар мекунанд, вайро аз пеши кулфак то шоҳаи минқоршакли шона давом медиҳанд. Баъд аз поѐн ба чўяи делташаклу сина меравад. Пўст, ниѐм, қисман мушаки калони сина ва устухонпардaro чоп мекунанд, бо распатор кулфакро урѐн месозанд. Вайро (кулфакро) бо аррай симдор арра мекунанд. Дар таги чдроҳдт вариди калони зери кулфакро, ки ба зрайшт апїезсайепит (аз пеши мушаки зинашакли пеш) мегузарад, баъди вай шарѐни латералї ва боз ҳам чуқуртар шарѐни зери кулфакро пайдо мекунанд. Боз ҳам латералитар асаббофти киѐф қарор дорад.

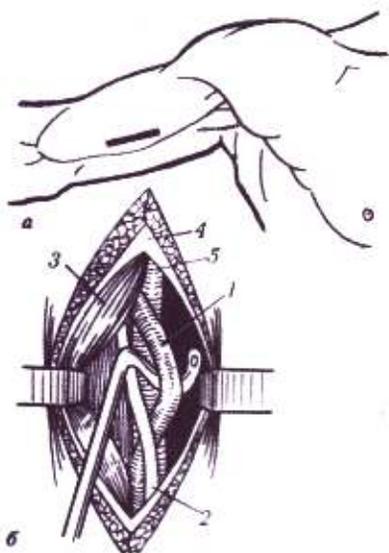
Расми 235. Дастраскуниҳои чарроҳӣ ба шарѐни зери кулфак ва асаббофти китф: А – Чанелидзе, Б – Петровский; вурен кардани дастан рагиву асабї.

1 – шарѐни зери кулфак; 2 – вариди зери кулфак; 3 – калони китф; 4 – асаббофти китф; 5 – ниѐми кулфаку китф, 6 – ниѐми китф, 7 – мушаки дония.

Расми 236. Урѐн кардани шарѐнҳои зери багал ва шоҳаҳои асаббофти китф;

а – хати буриши Пирогов; б – дастан рангиву асабї; 1 – шарѐни зери багал, 2 – асаби миѐна, 3 – мушаки минқоршаклу бозу, 4 – ниѐми бозу, 5 – гилофан мушаки мунқоршаклу бозу, 6 – асаби мушаку пўст.

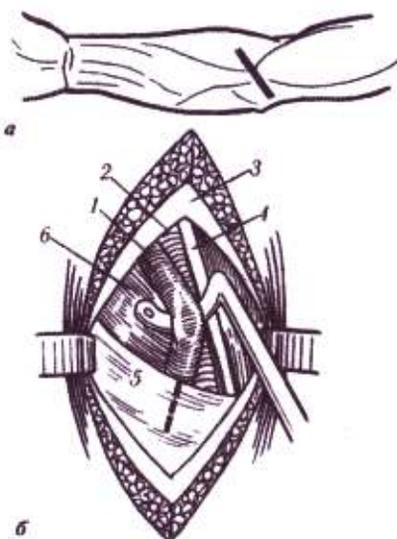

Расми 237. Урён кардани шарёни китф ва асаби миёна дар сеяки мобийни китф: А – хати буриш, б – дастаи рагиву асабӣ: 1 – шарёни китф, 2 – асаби миёна, 3 – мушаки дусараи китф, 4 – асаби миёна, 5 – вариди китф.

Дастраскунии ҷарроҳии Петровский. Буриш Т – шакл аст. Қисми горизонталии буриш, ки дарозияш 10 – 12 см аст. Аз сатҳи пешӣ қулфак мегузарад, қисми вертикалии вай аз мобайни қисми горизонталӣ бе андозаи 5 – 6 см поён мефарояд. Қулфакро ё арра мекунанд ва ё зерустухонпардаи қисми сиғнагии вайро мебуранд. Агар шарёни зери қулфакро банданд, хунгардиши коллатералӣ тавассути анастомозҳои шаёни кундаланги гардан бо шарёнҳои печонидаи шона, шарёнҳои пеш ва киби устухони китфро печонидагӣ бо шарёнҳои шонаро печонидагӣ, ҳамчунин шарёни дарунии сина бо шоҳаҳои шарёни зери бағал ба амал меояд.

Барои дастракунии асабҳои китф низ ҳамаи усулро ба қор мебаранд, тавре, ки дар боло зикр шуд, вай дар латералӣ ва чуқуртар аз шарёни зери қулфак меистад.

Урён кардани шарёни зери бағал ва асабҳои китф. Хати проексиологии буришро Н. И. Петров пешниҳод кардааст, вай аз канори пешӣ кабаати муйноки чуқурчаи зери бағал мегузарад. Ҳамчунин хатҳои проек-

Расми 238. Урён кардани шарёни китф ва асаби миёна дар чуқураки оринҷ. А – хати буриш, б – дастаи рагиву асабӣ: 1 – шарёни китф, 2 – вариди китф, 3 – ниёми китф, 4 – асаби миёна, 5 – апоневрози мушаки дусараи китф, 6 – мушаки дусараи китф.

сионии Лисфранк (дар сарҳади сеяки пеш ва мобайни васеъгии чуқурчаи зери бағал) ва Лангенбек мавҷуданд. Хати Лангенбек давоми ҷӯяи мушаки дусара дар чуқурчаи зери бағал ба ҳисоб меравад.

Дастраскунии ҷарроҳии Пирогов. Бемор ба пушт меҳобад. Дар зери камари андоми болоӣ болиштак мемонад, андомро таҳти кунҷи рост дур мекунанд. Буришро аз рӯи барҷастагии мушаки минқоршакл, яъне аз пешӣ проексияи шарёни зери бағал 1 см дуртар (барои иллаток намудани вариди зери бағал) гузаронида мешавад. Дарозии буриш 6 – 8 см аст. Пӯст, хучайрабифти зери пӯст ва ниёми сатҳро мебуранд. Ниёми билҳосса, ки гилофаи мушаки минқоршаклу китф ва сараки кӯтоҳд мушаки дусараи китфро таҷил медихд, чок мекунанд. Мушакхоро ба пеш мекашанд. Бо равиши зонаи девораи туноки ақиби гилофаи ин мушакхоро мебуранд (Расми 236).

Ҳангоми бастании шарёни зери бағал хунгардиши коллатералӣ аз ҳисоби анастомозҳои шарёни кундаланги гардан бо (аз ша

рени зери кулфак) шарени печондаи шона ва шохахон байникабургалии шарени даруни сина бо шарени латералии сина ба амал меояд.

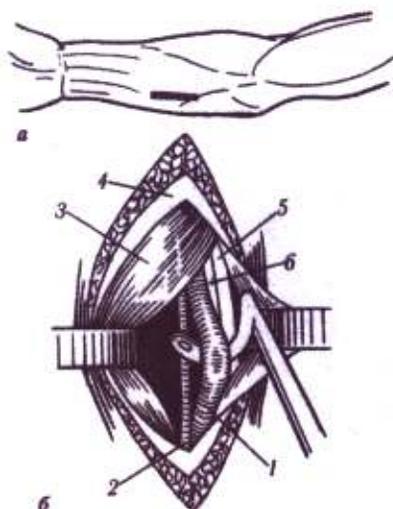
Урен кардани асаби соид дар сеяки мобайнии китф (чойҳои ақибии багал). Бемор ба шикам мехобад, дасташ ба як тараф дур карда мешавад. Буриши пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳи 10–12 см дарозӣ дошта, дар ҳати васлкунандаи мобайни канори ақибии мушаки долия (делташакл) бо сеяки поёнии ҷӯян берунии мушаки дусараи китф мегузарад. Ниёми билҳосаро чоп карда ба роги байни саракҳои мушаки сесараи китф мебароянд, дар поёни буриш бошад, ба байни мушакҳои китфу мушакҳои китфусоид мерасанд. Дар вақти дур кардани канорҳои чароҳат дар қабати наҷандон қалони хучайрабофт устухони асаби соид ва рағҳои чуқури китф маълум мешаванд.

Урен кардани шарени китф ва асаби мобайни дар сеяки мобайнии китф. Хати проексионии китф дастаи рагиву асаби аз ҷӯян мушаки дусараи медиалии мегузарад.

Дастраскунии чарроҳӣ. Ба шарени китф бо роҳи даврзанӣ мерасанд. Буриширо 1 см беруниро аз ҳати проексионӣ, яъне аз барҷдагии шикамчаи мушаки дусараи китф мегузaronанд. Пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро чок мекунанд. Дар равиши зонд девораи пеши гилофаи мушаки дусараро чок мекунанд. Мушакро ба берун мекашанд. Аз девораи тунуки ақибии гилофа асаби мобайни ба назар мерасад, ки дар болои шаренҳо қарор дорад (расми 237). Асаби мобайниро эҳтиёткорона яктарафа карда, шарени китфро ҷудо мекунанд.

Урен кардани шаренҳоро асабҳои оринҷ дар сеяки мобайнии банди даст. Хати проексионии (хати Пирогов) дастаи рагиву асаби аз рӯймуш медиалии устухони китф ба устухони наҳудшакл гузаронида мешавад.

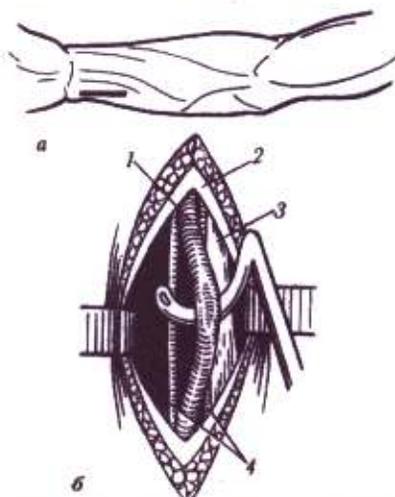
Дастраскунии чарроҳӣ. Буриши дарозӣ 5–6 см-ро аз рӯи хати проексионӣ мегузaronанд. (Расми 239). Пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро чок мекунанд. Ниёми билҳосаро дар равиши зонди навашакл дар болои мушаки сатҳии ҳамкунан-

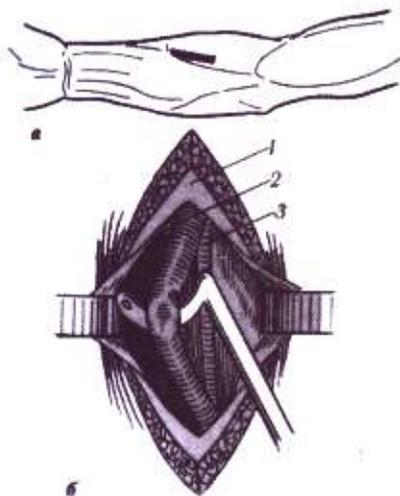
Расми 239. Урен кардани шарени оринҷ ва асабҳои вай дар сеяки мобайни банди даст. А – ҳати буриш; б – дастаи рагиву асаби, 1 – шарени оринҷ, 2,6 – варидҳои оринҷ.

даи ангуштон пора мекунанд ва ба фосилаи байни онҳову мушаки ҳамкунандаи оринҷ, дохил мешаванд. Баъди бурида гузаштани баргаки амиқ сифоки билҳосаро ба пеш ва беруни мушаки ҳамкунандаи сатҳии ангуштон мекашанд ва шарени оринҷро урен мекунанд.

Хунгардиши коллатерали аз ҳисоби ша

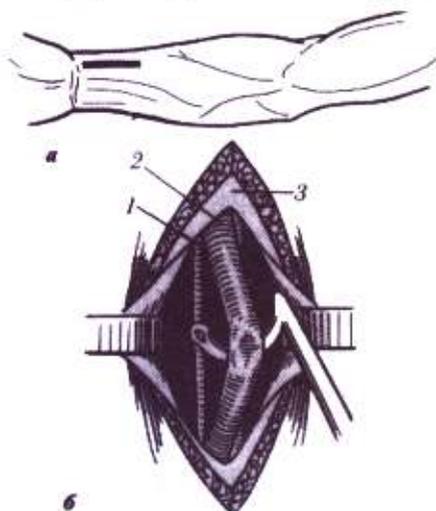
Расми 240. Урен кардани шарен ва асабҳои оринҷ дар сеяки мобайни банди даст: а – ҳати буриш, б – дастаи рагиву асаби, 1 – шарени оринҷ, 2 – ниёми банди даст, 3 – асаби оринҷ, 4 – варидҳои оринҷ.

Расми 241. Урён кардани шарёнҳои соид дар сеяки мобайнии банди даст: а – хати буриш; б – дастаи рагиву асабӣ. 1 – ниёми банди даст, 2 – шарёни саид; 3 – вариди саид.

рёни соид сурат мегирад. Бо хамин усул ба сасби оринч рох меёбанд, ки вай дарунтар аз шарён меистад.

Урён кардани шарёнҳо ва асабҳои оринч дар сеяки поёни банди даст. Хати проексионии дастаи рагҳову асабҳо аз рӯймучи медиалии устухони китф ба устухони нахудшакл мегузарад. Буриши 5 – 6 см дарозӣ

Расми 242. Урён кардани шарёни соид дар сеяки поёнии банди даст: а – хати буриш; б – дастаи рагиву асабӣ, 1 – варидохон саид; 2 – шарёни соид – ниёми банди даст.

доштаро дар хати проексионӣ мегузaronанд (расми 240). Пӯст, ҳуҷайрабофти зери пӯст, ниёми сатҳӣ ва ниёми билхосаро ҷок мекунанд. Бо ҷангаки кунд пайҳои мушаки ҳамкунандаи оринҷи сарпанҷаи дастро ба пеш мекашанд ва шарёни оринҷро урён мекунанд. Асаби оринҷ дар дарунтари шарён меистад.

Урён кардани шарёни банди даст ва шохаҳои сатҳии асабӣ соид дар сеяки мобайнии банди даст. Хати проексионии (хати Пирогов) дастаи рагҳову асабҳо аз мобайни хамии оринҷ ба шохаи дарафшакли устухони соид ва ё ба нуктаи набздори шарёни соид гузаронида мешавад.

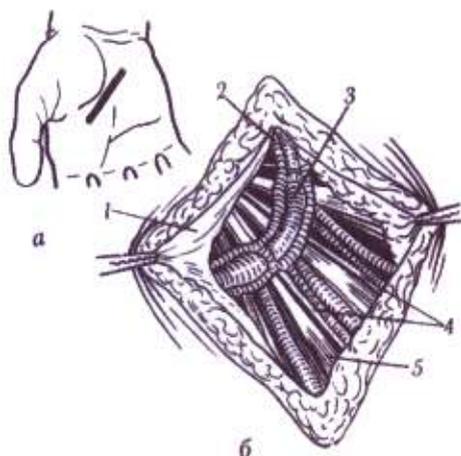
Дастраскунии ҷарроҳӣ. Буриш 5 – 6 см дарозӣ дошта аз хати проексионӣ мегузарад (расми 241). Пӯст, ҳуҷайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро мебуранд. Асабҳои пӯст ва вариди латералии зери пӯсти дастро тела медиханд. Дар равиши зонд ниёми билхосаро ҷок мекунанд ва дар ҷӯи соид шарёнро меёбанд. Дар берунтари шарёни соид шохаи сатҳии асаби соид қарор дорад. Хунгардиши коллатералӣ аз ҳисоби шарёни оринҷ ба амал меояд.

Урён кардани шарёни соид дар сеяки поёни банди даст. Хати проексионӣ ҳамон аст, ки дар болот зикр шуд. Буриши дарозияш 3 – 5 см аз хати проексионии мегузарад (расми 242). Пӯст ҳуҷайрабофти зери пӯст. Ниёми сатҳӣ ва ниёми билхосаи банди дастро мебуранд. Дар ҷӯян соид шарёнро пайдо мекунанд.

Урён кардани камони сатҳии кафи даст бо усули В. Н. Шевкуненко. Самти хати буриш аз устухони нахудшакл ба ҷини кафи дасту ангушти ангушти (II) ишоратӣ мегузарад.

Дастраскунии ҷарроҳӣ. Дарозии буриш 3 – 5 см буда, аз рӯи хати нишондодашуда, аз мобайни кафи даст дар ҳолати рост будани панҷаи даст мегузарад. Пӯст ва ҳуҷайрабофти зери пӯст ва аз равиши зонд аноневрози кафи дастро медуранд. Баъди ҷок кардани аноневроз камони кафи даст боз мешавад (расми 243).

Вариантҳои камонҳои сатҳии кафи даст

Расми 243. Урён кардани камони сатҳии кафи даст. а – хати буриши Шевкуненко; б – дастан асабирағӣ; 1 – aponeurosis palmaris; 2 – шараёнҳои варид; 3 – arcus palmaris superficialis; 4 – nn. digitales palmares communes; 5 – tendo m. flexoris digitorum superficialis.

ро В. Н. Шевкуненко муфассал тавсиф кардааст. Дар 32%-и ҳолатҳо мумкин аст, ки вай мавҷуд набошад. Гуногунии сохтмони камони шарёнҳо аз дараҷаи иштироки ҳар яке аз ду рағҳои вайро ба вучуд овардагӣ вобаста аст.

ДАСТРАСКУНИҲОИ ҶАРОҲӢ ДАР АНДОМҲОИ ПОЁНИ (ПОЙҲО)

Урён кардани шарёни берунии тигиҳоғ бо усули дастраскунии хоричисифокии Н. И. Пирогов. Бемор ба пушт ҳобида косашро мебардорад. Буриши бофтаҳои нармро мутавозӣ бо бандаки қадкашак ва 2 см болотар аз вай мегузаронанд. Дарозии буриш 10 – 15 см аст, мобайни вай бояд, ки ба хати проексияи шарёнҳое, ки аз мобайни нофу бандаки мобайнии қадкашак мегузарад, мувофиқат кунад. Пӯст ҳучайрабофти зерӣ пӯст ниёми сатҳи ва апоневрози мушаки берунии қачи шикамро мебурад. Канори поёнии мушаки дарунии қачу мушаки қунадланги шикамро ба боло мекашанд. Ниёми қунадлангро бурида ба қабати ковоки ҳучайрабофти пешисифоки мегузаранд. Халтаи сифок ва танобаки нутфавиро ба боло ва ба дарун тела медиҳанд. Дар сатҳи пеши му-

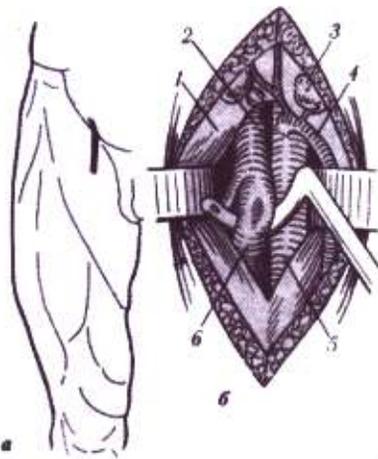
шаки тигиҳоғу камар, дар наздикии канори медиалии вай шарён ва воридаи берунии тигиҳоғ, қарор доранд. Варид дар берунтари шарён қарор дорад.

Дар ҳолати бастан ва ё облитератсияи шарёнҳо хунгардиши коллатералӣ аз ҳисоби анастомозҳои шохаҳои шарёнҳои дарунии тигиҳоғ, бо шохаҳои шарёни амиқирон ҳамчунин аз ҳисоби анастомозҳои шарёнҳои даруний ва берунии таносулӣ ба амал меояд.

Урён кардани асаб ва шарёнҳои рон. Хати проексионии шарёни ронӣ (хати Кена)-ро аз мобайни банадқи қадкашак ба тепачаи мушакҳои оварандаи мучи медиалии устухони рон мегузаронанд. Пойро дар ин ҳолат аз зону ва бугуми қосу рон қат карда ба берун ҷарҳ мезанонанд. Дастраскунии ҷарроҳии шарёни ронро мумкин аст, ки аз зерӣ бандаки қадкашак дар секунҷа рон ва ё дар канали оваранда ҳосил кард.

Дар зерӣ бандаки қадкашак урён кардани шарёнҳо ва асабҳои рон. Дарозии буриш 8 – 10 см буда аз рӯи хати проексионии дастаи рагиву асаби мегузарад. Варо аз бандаки қадкашак ва 1 – 2 см болотар аз вай сар карда ба поён мебаранд. Хангоми бастан раги рон лигатураро поёнтар аз ҷойи то ҷудошавии шарёни амиқӣ рон бастан аксар вақт боиси пайдо шудани қарсон мешавад. Хунгардиши коллатералӣ тавассути анастомозҳои байни шарёни поёнии сурин ва шарёни латералии устухони ронро давр занад, ҳамчунин шарёни сидодӣ бо шарёни медиалии устухони ронро давр зананда барқарор карда мешавад.

Урён кардани шарёнҳо ва n. saphenus (секунҷаи Скарповский). Хати проексионии шарёнҳо ҳамон аст, ки дар боло зикр шуд. Дарозии буриш 8 – 10 см буда, аз хати проексионӣ мегузарад. (расми 245). Нӯги поёнии буриш дар қуллаи Секунҷа рон (13 – 15 см дуртар аз бандаки қадкашак) меистад. Пӯст, ҳучайрабофти зерӣ пӯст ва ниёми сатҳиро мебуранд. Дар равиши зонд ниёми билхоссаро, ки гилофаи мушаки ҳаётиро ташкил додааст, мебуранд. Вайро ба берун мекашанд. Девораи ақиби гилофаро бурида ба дастаи рагиву асабӣ мерасанд. Асаби ме-

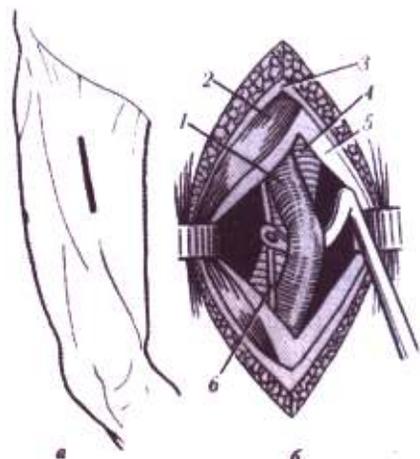
Расми 244. Урён кардани шарёни рон дар зери бандаки қадқашак:а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – fascia lata; 2,6 – а. femoralis; 3 – nodulus lymphaticus; 4 – v. saphena magna; 5 – v. femoralis.

лии пӯсти по сатхитар чойгир шудаанд.

Хунгардиши коллатералӣ тавассути шарёни амиққи рон амалӣ мегардад.

Урён кардани шарёни рон ва асаби медали пӯсти по дар канали оваранда (канали гунтер). Хати проексиони ҳамон аст, ки дар боло зикр шуд. Буришро дар дарозон пайи мушаки калони оварандаи рон, ки ба сӯрохии пеши канали оваранда мувофиқат кунад, ин сӯрохи 13 – 15 см болотар аз мучи медиалии устухони рон қарор дорад. Пӯст, ҳучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатхиро чоп мекунад. Дар равиши зонд ниёми билҳоссаи ронро ҷок карда, мушаки ҳаширо ба берун мекашанд, ӣатша узайоасйсийсопа ва сӯрохии пеши каналро мекушојанд, аз ин сӯрохи асаби медиалии пӯсти по ва шарёни поёнрави зону мегузарад. Дар равиши зонде, ки ба сӯрохии пеши канал дароварда шудааст, тег гапа уаъйоасйсийсопа-ро мебуранд. Аз ҳама болотар асаби зери пӯст, баъди вай шарёнҳо ва варидҳои рон меҳобанд. Хунгардиши коллатералӣ аз ҳисоби шарёни бугуми зону амалӣ мешавад.

Урён кардани асаби сурии дар ноҳияи сурии. Бемор ба шикам ё паҳлӯи салимаш меҳобад. Буриши пӯстро, ҳучайрабофти зери пӯсту ниёми сатхиро камоншакл мегузаронанд, аз тегаи пешу болони устухони тихи-

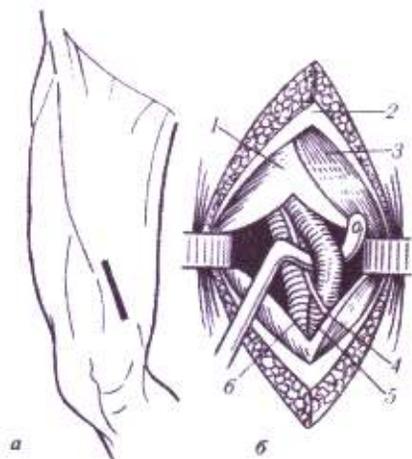

Расми 245. Урён кардани шарёни рон ва асаби зери пӯст дар Сеқунча рон:а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – а. femoralis; 2 – m. sartorius; 3 – fascia lata; 4 – v. femoralis; 5 – vagina m. sartorii; 6 – n. saphenus.

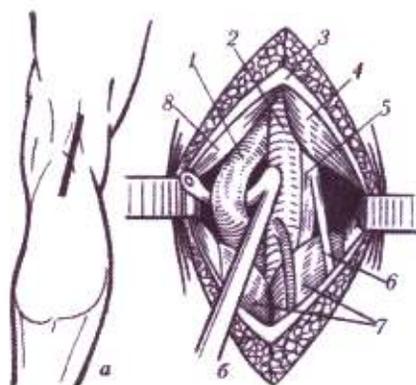
гоҳ сар карда, баъд аз пеши вертели калони устухони рон ба воситаи чини сурии ба рон мебаранд. Ниёми билҳоса ва пойҳои мушаки калони сурииро бурида, ангуштонро ба зери мушакҳо дароварда қисми поёнии онҳоро мебуранд. Ямоки (дарбеҳи) калони пӯстиву мушакиро ба боло ва медиалӣ мекашанд. Ҳучайрабофте, ки мушаки қабати мобайнии ноҳияи сурииро пушонидааст, тела медиҳанд. Мушаки нокшаклро меёбанд, дар канори поёнии вай асаби сурии меҳобад, ки аз сӯрохии зери нокшакл баромада меистад.

Урён кардани асаби сурии дар рон. Бемор ба шикам меҳобад. Хати проексионии буриш аз боло ба поён аз мобайни масофаи байни тепачаи сурии ва вертели калони устухони рон то мобайни чуқурчаи зери зону давом мекунад. Буриши дарозияш 10 – 12 см-ро дар хати проексиони мегузаронанд. Пӯст, ҳучайрабофти зери пӯст ниёми сатҳӣ, ва фароҳи ронро ҷок карда ба самти медиалӣ ба фосилаи байни ушаки нимпаи ва нимпарда ва ба самти латерали ба мушаки дусараи рон мерасад. Ин мушакҳо ва ҳучайрабофтро яктарафа карда танай асаби сурииро меёбанд.

Урён кардани шарёни зери зону ва асаби соки калон дар чуқурчаи зери зону. Бемор

Расми 246. Урён кардани шарёни рон ва асаби зери пӯст дар канали оваранда: а - хати бурриш; б - дастан асабирағӣ; 1 - lamina vastoadductoria; 2 - fascia lata; 3 - m. sartorius; 4 - n. saphenus; 5 - a. femoralis; 6 - v. femoralis.

Расми 247. Урён кардани шарёни зери зону ва асаби соқи калон дар чуқурҷаи зери зону: а - хати бурриш; б - дастаи асабирағӣ; 1 - a. poplitea; 2 - v. poplitea; 3 - fascia lata; 4 - m. biceps femoris; 5 - n. tibialis; 6 - n. peroneus communis; 7 - m. gastrocnemius; 8 - m. semimembranosus.

ба шикам хобида пойхоширо аз бугуми зону каме кат мекунад. Буриши дарозияш 0 - 12 см-ро аз диагонали дарози ромби чуқурҷаи зери зону каме дарунтар мегузаронанд, то ин ки вариди майдаи зери пӯстро қарохатмайд насозанд (расми 247). Баъзан буриши хамидаро низ ба ҷо меоранд. Пӯст, хучайрабофти зери пӯст, ними сатҳ ва билхосаро мебуранд. Асаби соқи калонро, ки дар самти хучайрабофти чуқурҷаи зери зону ҷойгир шудааст, ба берун мекашанд. Чуқурҷаро каме медиалитар вариди зери зону маълум мешавад ва дар зери вай каме медиалитар тақрибан дар кисаи зону шарёни зери зону ба назар мерасад. Ҳангоми бастанӣ шарёни зери зону мегатураро поёнтар аз ҷойи чудошавии шарёнҳои болоии поёнтар аз ҷойи чудошавии шарёнҳои болоии латералӣ ва медиалии зону мегузоранд, зеро ки аз қор мондани онҳо боиси ҳалалёбии вазнини гардиш хун мешавад. Хунгардиши коллатералӣ ба воситаи шабакаи шарёнии бугуми зону барқарор мешавад.

Урён кардани шарёни зери зону аз тарафи чуқурҷаи жобер. Азбаски шарёни зери зону чуқурҷаро ҷ. ойгир шудааст, аксар вақт вайро ба воситаи чуқурҷаи жобер дастрас мекунад. Чуни дастраскунӣ шохаҳои дар бугум будагии шарёни зери зону аз чаро-

хатнокӣ эмин нигоҳ медорад. Чуқурҷаи жобер ҳангоми аз зону кат кардани пойҳо ба ҳуби намудор мешавад, вай аз пеш бо ёрии пайи мушаки калони оваранда аз ақиб тавастуи пайи мушакҳои нимпай ва нимпарда, аз боло ба қанори мушаки ҳаётӣ ва аз поён бо мучи медиалии устухони рон ва сараки медиалии мушаки моҳичӣ ки по ба вучуд омадааст. Бемор ба пуш хобида пойхоширо ба берун дур карда ва гузаронида шудаанд. Дарозии буриш 6 - 8 см буда, ҳақиқат вай аз қанори пайи мушаки калони оварандаи рон аз қанори болоии мучи медиалии устухони рон ба боло мегузарад (расми 248). Пӯст хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳ, ироҷок мекунад. Баъд аз ҷок кардани ниёми билхосаи рон мушаки ҳаётиро ба самти медиалӣ, пайи мушаки калони оварандаи ронро ба пеш пайи мушаки нимпардагӣ, нимпай ва борикро ба ақиб мекашанд. Ба таври кунд дар хучайрабофти ковоки чуқурҷаи зери зону шарёни зери зонуро пайдо мекунанд, яъне онҳо нисбатан сатҳ ва латералӣ қарор доранд.

Хунгардиши коллатералӣ ба воситаи шабакаи шарёни бугуми зону сураҷ мегирад.

Урён кардани мушаки муштараки соқи хурд. Асаби муштараки соқи майда шоҳаи

Расми 248. Аз тарики чуқурчаи Жабер урён кардани шарёни зери зону.

асаби сурин буда, дар чуқурчаи зери зону латералитар аз дастаи асосии рагиву алаби тералии соқ гузашта, аз ақиб ва аз поён мегузарад ва дар зери ниёми билхоссаи соқ ҷойгир мешавад. Дар ин ҷо, яъне дар зери сараки устухони

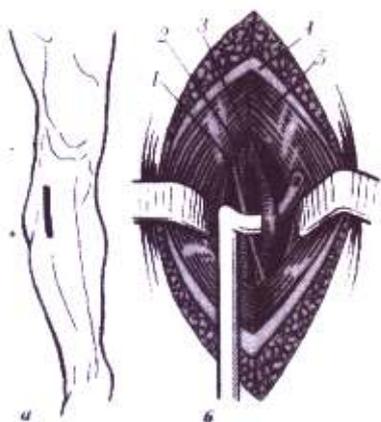
соқи майда асаби муштраки соқи майда ва шоҳаҳои сатҳӣ ва амод таксим мешавад.

Бемор ба пахлуи солимаш меҳобад, пояшро аз зону каме кат мекунад. Буришро дар баробари пайи мушаки дусараи рон сар карда, ба поён ва ба пеш мебаранд, аз ақдб сараки устухони соқи майдаро давр зада мегузаранд. Дар ақиб ва поёнтари сарак ниёми билхоссаи соқро ҷок мекунанд, асаби дар паёми сараки устухони соқр майда хобидагиро урён мекунанд.

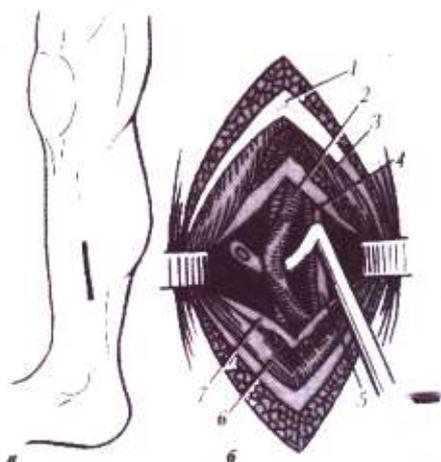
Урён кардани шарёни пеши соқи калон ва асаби амиқи соқи майда. Хати проексио-

нии дасташ рагиву асабиरो аз мобайни масофаи байни шахшулии устухони соқи калон ва сараки устухони соқи майда ба мобайни масофаи байни бучулакҳо мегузаронанд. Буриш 6–8 дарозӣ дошта, аз хати проексионӣ мегузарад (расми 249). Пӯст, ҳуҷайрабодғи зери пӯст, ниёми сатҳӣ ва билхосса ҷок мекунанд. Фосилаи байни мушакиро дар байни мушаки пеши соқи калон ва мушаки дарози росткунандаи ангуштон пайдо мекунанд. Шарёни пеши соқи калон дар чуқурӣ дар пардаи байниустухонӣ, асаби амиқд соқимайда бошад, дар латералитари шарён кдрор доранд. Ҳангоми дастаи рагиву асабиरो дар сеяки поёнии соқ урён карда дар хотир доштан зарур аст, ки вай дар байни мушаки пеши соқи калону мушаки дарози росткунандаи ангушти калони пой ҷойгир шудааст. Асаб дар медиаметари шарён меистад. Хунгардиши коллатерали аз ҳисоби шарёни ақибии соқи калон ва шоҳаҳои он таъмин мешавад.

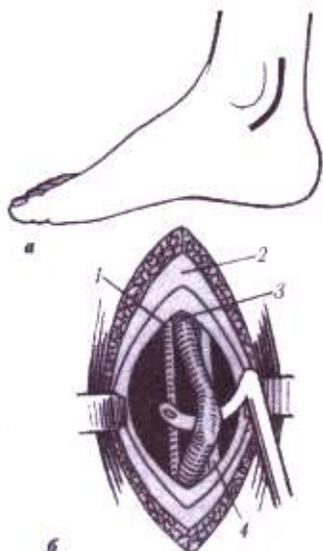
Урён кардани шарёни ақибии соқи калон ва асаби соқи калон дар сеяки мобайнии соқ. Хати проексионии дастаи рагиву асабиरो аз боло аз нуқтаи 1 см дарунтар аз канори медиалии устухони соқи калон ҷойгиршуда то мобайни масофаи байни бучулаки медиали

Расми 249. Урён кардани шарёни пеши соқи калон ва асаби амиқи соқи майда дар сеяки болони соқ; а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – n. peroneus profundus; 2 – v. tibialis anterior; 3 – a. tibialis anterior; 4 – fascia cruris; 5 – m. tibialis anterior.

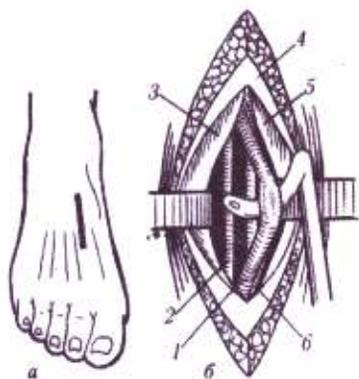

Расми 250. Урён кардани шарёни ақибии соқи калон ва асаби соқи калон дар сеяки мобайнии соқ; а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – fascia cruris; 2 – a. tibialis posterior; 3 – m. gastrocnemius; 4 – v. tibialis posterior; 5 – n. tibialis; 6 – m. soleus; 7 – fascia cruris.

Расми 251. Дар акиби бучулаки медиалӣ урён кардани шараёни акиби соки калон ва асаби соки калон: а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – v. tibialis posterior, 2 – fascia cruris; 3 – a. tibialis posterior; 4 – n. tibialis.

ва пайи पोшна мегузаронад (расми 250). Пойро аз зону кат карда ба берун гардондаанд. Буриши дарозияш 6 – 8 см аз хати проексионӣ гузаронида мешавад. Пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро чок мекунанд. Ба равиши зонд ниёми билҳосаро чок намуда, мушаки мохичаи сокро ба акиб тела медиханд. Дар таги чароҳати мушаки кале-

Расми 252. Урён кардани тарафи дорсалии попанча (урён кардани пушти по): а – хати бурриш; б – дастаи асабирағӣ; 1 – a. dorsalis pedis; 2 – v. dorsalis pedis; 3 – m. extensor digitorum longus; 4 – fascia dorsalis pedis; 5 – m. extensor hallucis longus; 6 – n. peroneus profundus.

балшакл намудор мешавад, вайро мебуранд, скалпели тезро ба тарафи устухон мегардонанд. Бо чангаки кунд лифҳои мушакхоро чудо мекунанд, сахфаи (пластинкаи) амиқи ниёми билҳосаи сокро чок карда дастаи рагиву асабиرو урён мекунанд. Асаби соки калон латералитар аз шарён меистад.

Урён кардани шарёни акиби соки калон ва асаби соки калон дар акиби бучулаки медиалӣи устухони соки калон.

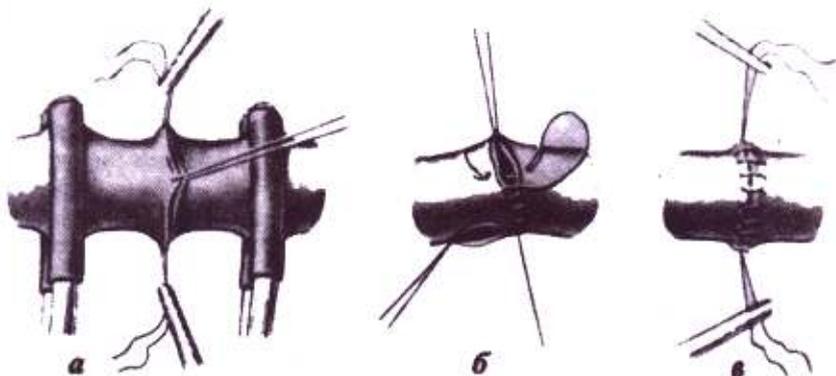
Хати проексионӣ дастаи рагиву асаби ҳамон хел аст, ки дар боло зикр шуд. Буриш камоншакл буда, дарозияш 5 – 6 см аст, вай аз акиби бучулаки медиалӣ тоб хурда мегузарад (расми 251). Пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро чок мекунанд. Дар равиши зонд нигоҳдорандаи пайҳо – мушакҳои ҳамкунандаро чок мекунанд. Чароҳатро васеъ мекунанд, дар байни пайҳои мушаки дарози ҳамкунандаи ангуштон ва мушаки дарози ҳамкунандаи ангушти калони пой дастаи асабиву рагиро пайдо мекунанд. Асаби соки калон дар акиби шарёни акиби соки калон меистад. Хунгардиши коллатерали аз ҳисоби шоҳаҳои пеши соки калон ва шарёни соки майда таъмин мешавад.

Урён кардани шарёни дорсалии попанча ва асаби амиқи соки майда. Хати проексионӣ шарёнро аз мобайни масофаи байни бучулакҳо (аз боло) то фосилаи якуми миёнпанҷаи по (аз поён) давом мекунанд (расми 252). Дарозии буриши хати проексионӣ 5 – 6 см аст. Пӯст, хучайрабофти зери пӯст ва ниёми сатҳиро чок менамоянд. Ниёми билҳосаро дар равиши зонд каме берунтар аз гилофӣи пайи мушаки дарози росткунандаи ангушти калони пой чок мекунанд. Дастаи рагиву асабиرو меёбанд, дар ин ҷо асаб берунтар аз шарён қарор дорад. Хунгардиши коллатерали аз ҳисоби шоҳаи акиби шараёни соки калон таъмин мешавад.

АМАЛИЁТҲО ДАР РАҒҲО

Бехисгардони. Хангоми чарроҳии абхар (аорта) ва рағҳои магистрالى наркози таркибии эндотрахеалиро истифода мекунанд, дар рағҳои канори (перифери) бошад, анес

Расми 253. Кӯки сиркулярни рағҳо бо усули Каррел; а – канори рағҳо бо кӯкҳои нигоҳдоранда ҳафт карда шудаанд; б – дӯхтани рағҳо дар байни кӯкҳои нигоҳдоранда; в – кӯк гирифтани давродаври рағ;

тезияи мавзеи инфилтративи ва нокиширо низ ба қор бурдан мумкин аст. Дар ёд даштан зарур аст, ки ҳангоми ҷарроҳии рағҳо истифода бурдани беҳисгардонии умуми лахташавии хунро зиёд карда, боиси пайдо шудани тромбҳо мегардад. Ин ҳолат то ҷарроҳи, ҳангоми ҷарроҳӣ ва баъди ҷарроҳӣ терапияи (муолиҷаи) антикоагулянтро талаб мекунад, ки таҳти назорати лаборатории лахташавии хун гузаронида мешавад. Анестезияи хароммагзиро, ва баъзан анестезияи перидулариро истифода намебаранд, зеро ки вай фишори шарёниро шадидан паст мекунад, ки ин ҳам боиси тромбози такрорӣ баъди ҷарроҳӣ мешавад.

Пайваст кардани рағҳо. Имрӯз зиёда аз 60 намуди пайваст кардани рағҳо мавҷуд аст, ки онҳоро ба намудҳои дасти, механики ва беқӯк (католи) тақсим мекунанд. Талаботи ҳатми ҳангоми пайваст кардани рағҳо герметияти кӯкҳои рағҳо ва набудани тангшавии возеҳи ноҳияи анастамоз ба ҳисоб меравад. Шаронти асоси ва зарурии муассири пайвасткунии рағҳо ин мобилизатсияи кофии рағҳо, тамоман аз хун тоза кардани майдони ҷароҳат, часпидани сатҳҳои дарунӣ рағҳои духташаванда дар ҳати дарз, часпидани минималии материали дарз бо хун ба ҳисоб меравад.

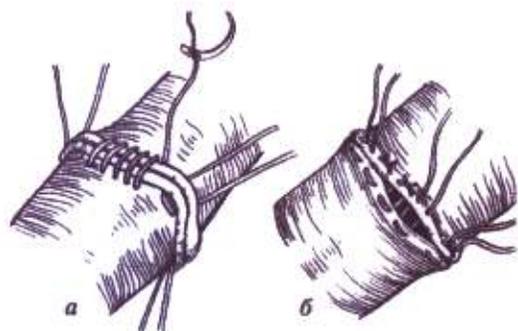
Кӯки паҳлӯгии рағӣ. Нишондод. Особи травмикии камтар аз сеяки гирди рағ, муолиҷаи ҷарроҳӣ ҳангоми аневризми рағҳо, марҳалаи муолиҷаи дезоблитерикунанда ҳангоми ногузaronии шадид ва музмини шарёнҳо.

Техника. Рағҳоро аз ҳучайрабофти паравазали ҷудо мекунанд, болотар ва поёнтар аз ҷойи ҷароҳат исқанҷаҳои рағи мегузоранд. Баъд аз буридани канорҳои осебдидаи ҷароҳат бо сӯзани атравиатики ба воситаи ҳамаи қабатҳои девораи рағҳо ба самти қундаланг кӯки фарогирандаи бефосила мегиранд. Ин имконияти тангшавии шарёнҳоро камтар месозад. Барои дӯхтани ҷароҳатҳои майда кӯкҳои гирехии П – шаклро ба қор мебаранд. Ҳангоми осебҳои калони девораи рағҳо барои танг намудани онҳо ба ивази кӯки паҳлӯгии рағҳо дарбеҳ мегузоранд, ин дарбеҳ аз маводи аутовени ё синтетикӣ гирифта мешавад.

Хунрезии хати кӯкҳои рағҳоро манъ мекунанд, тампонҳои намноки гарм ва докаи гемостатикӣ мегузоранд, кӯкҳои токаи – токаи П – шакли гирехи мегиранд, хати дарзро бо ширеши тиббӣ ё дарбеҳи ниёми ва вринз ба шакли манжет мустаҳкам мекунанд.

Кӯки сиркулярни рағ. Нишондод. Осебҳои калонирағҳо то ҳадди тамоман буридани вай, марҳалаи амалиёти реконструктивии рағҳо.

Кӯки Каррел. Техника. Рағҳоро ҷудо мекунанд, поёнтар ва болотар аз ҷойи кӯкҳои исқанҷаи рағи мемонанд, харду нӯги канорҳои рағҳоро сарфакорона мебуранд ва бо маҳлули изотоникӣ хлориди натрий тар мекунанд. нӯгҳои рағҳои духташавандаро наздик мекунанд ва ҳамаи қабатҳоро бо кӯкҳо – нигоҳдорандаҳои гирехии самтидиҳанда медузанд, онҳо дар фосилаи якхела дур аз якдигар меистанд (расми 253).

Расми 254. Намудҳои кӯки сиркулярии рағҳо;
а – Полянцев; б – Бриан – Жабуле.

Ёрдамчии чарроҳ кӯкҳои самтдихандаро тавре мекашад, ки рағҳои духташаванда бо пардаи дарунии байни нигоҳдорандаҳо часпанд, хати кӯки ояндаро бошад, бояд дар шакли секунҷа дар пешии чашми чарроҳ намуддор шавад. Дар фосилаи байни кӯкҳо – нигоҳдорандаҳо канорҳои рағҳоро бо кӯкҳои печонандаи бефосила медузанд. Кӯкро ба тарафи худ, ба тарафи канори ба чарроҳ наздик будагии чарроҳат медузанд. Сӯзанро 1 миллиметр дуртар аз канорҳои рағҳо мехаланд, кӯкҳо 1 – 2 миллиметр дуртар аз якдигар гузаронида мешаванд. Ёрдамчии чарроҳ бо пинсет риштари мекашад, онро дуруст мекунад ва нигоҳ медорад, намегузорад, ки кӯкҳои гирифташуда суст шаванд. Баъди он ки чарроҳ кӯки дигарро мегузаронад, ёрдамчиаш риштаи кӯки навро таранг мекашад ва кӯки пешинаро озод мекунад. Дӯхтани як кираи секунҷаро ба охир расонида, риштаи асосиро бо риштаи кӯки нигоҳдоранда гирех мекунад. Бо ҳамин усул ду кираи боқимондаи чарроҳатро низ кӯк мегиранд. Пеш аз гирех кардани кӯки охири ин исканҷаи дасташро мекушоянд, то ин ки хун хаворо пеша карда барорад, лахтаҳои хун ва тромбҳои бавучудомадаро хорич кунад. Баъди гирехи охириро бастан аввал исканҷаи кӯки периферии рағҳо ва баъд исканҷаи кӯки марказии рағҳоро мекушоянд.

А. И. Морозова (1909) ба ҷои се кӯки нигоҳдоранда дугоро пешниҳод карда буд, вазифаи нигоҳдорандаи сеюмро риштаи асо-

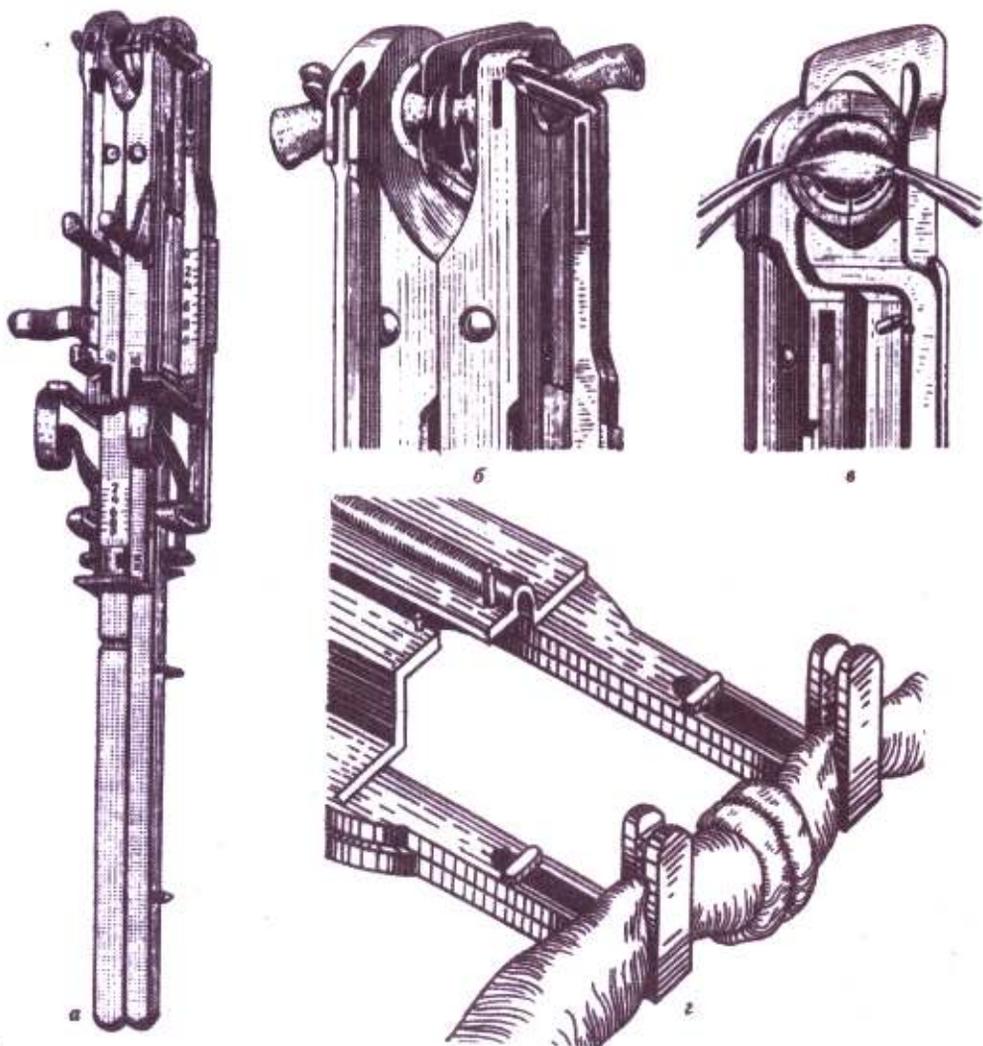
си иҷро мекард, ки бо вай канорҳои рағро медузанд.

Кӯки сиркулярии печонандаи рағҳо як қатор камбудихо дорад: рағҳоро бо халкаи ноёзанда (неподатливый) фаро мегирад, маводи духт ба ковокии рағҳо медарояд, пардаҳои дарунии рағҳо на ҳамеша бо ҳаммаи сатҳҳо мечаспанд, ки ин герметияти пурраи вайро таъмин карда наметавонад.

Принсипи баробархунии пардаҳои дарунии рағҳо «интима ба интима» дар модификатсияи кӯки рағҳо, аз тарафи Полянцев ва Горсел риоя шудааст (расми 254). Онҳо пешниҳод намудаанд, ки нӯғҳои рағҳои духташавандаро бо се кӯки нигоҳдорандаи П – шакл наздик кунанд, ки онҳо пардаи дарунии рағҳоро ругардон мекунад. Баъд аз таранг кашидани нӯғҳои рағҳо ва часпидани онҳо кӯки печонандаи сиркуляри гирифта мешавад. Кӯки матрасии ругардонкундаи гирехи (В. Б. Брайев, Бриан – Жабуле) ё бефосила (Блелок) – ро хангоми зарурати репозитсияи махсуси ҷиддии канорҳои ҷароҳати рағҳо, хангоми буридани кӯкҳои девораи тағйирёфтаи рағҳо истифода мебаранд. Кӯки ругардонкундаи рағҳо герметизатсияи бехтарро ба вучуд оварда, дар айни замон боиси танг намудани рағҳо (дар ҷои кӯк) мешавад.

Модификатсияи гуногуни кӯки инвагинатсиониро (Соловёв, Кривчиков) имрӯзҳо дар ҳолатҳои истифода мебаранд, ки зарурати пайваст кардани рағҳои кутрашон (сӯроҳияшон) гуногун ва кутри порҷаи марказии шарт аз порҷаи периферии вай танг будаги ба миён ояд.

Бе кӯк пайваст кардани рағҳо. Имрӯз усули бе кӯк пайваст кардани рағҳоро тақрибан истифода намебаранд. Онҳо аҳамияти таърихи доранд. Ин усул ба номи Пайр ва Фирт вобастаги дорад. Онҳо пешниҳод карданд, ки рағҳоро бо ёрии протезҳои чаббанд дар шакли нойчаҳо (лулачаҳо) ва канол пайваст кардан мумкин аст. Усули Д. А. Донетский бештар мавриди истифода қарор гирифт, бо ин усул нӯғи марказии рағро ба сӯроҳии халка медароранд, канори вайро ба монанди манжетка руйгардон мекунад ва

Расми 255. Духти механикии рағҳо: а – намуди умумии дастгоҳи рағдузи; б – гузаштани қисмҳои васлкунӣ ва устуворкунии дастгоҳ; в – чудо кардани нӯги рағ ба втулкаи дастгоҳ; г – намуди рағи духташуда.

бо шип сӯроҳ мекунад. Минбаъд нӯги марказии рағро ба ковокии нӯги канорӣ (периферии) вай медароранд, вайро ҳам ба шипҳои халка мепушонанд. Камбудии ин усул он аст, ки дар девораи рағ халкаи бе набзи карахт мавҷуд аст, рағ осаб мебинад, махсусан, агар деворааш тағйир ёфта бошад. Халкаи Донетскийро холо истифода намебаранд ва заводҳои саноати низ онро истехсол намекуанд.

Кӯки механикии рағҳо. Ба максоди содда кардани техникаи кӯки рағҳо, барои роҳ на-

додан ба тангшавии ковокии рағҳо ва сарфа кардани вақти чарроҳӣ истифодаи дастгоҳҳои рағдузи пешниҳод шудааст. Аввалин чунин дастгоҳҳо дар собик Иттиҳоди Шурави солҳои 1946 – 1950 сохта шудаанд (расми 255). Дастгоҳҳои рағдузи аз ду қисм иборатанд (қисми рост ва қисми чап), онҳо қисмҳои васлкунӣ ва устуворкунии ҳамчунин исканҷаҳои рағҳоро доранд. нӯғҳои чудокардаи рағҳоро алоҳидаалоҳида ба исканҷаҳои хунманҷунандаи махсус зер мекунад, баъди ин онҳоро аз халкаи қисми чун

бонак ва устувори дастгоҳ мегузаронанд ва втулкаҳо мечаспонанд. нӯғҳои рағҳои дар дастгоҳ маҳкамшударо бо маҳлули физиологӣ мешуянд, ҳар ду қисми дастгоҳро пайваст мекунад ва фишангро зер карда девораи рағҳоро бо скрепкаҳои танталии Пшакл медузанд. Скрепкаҳодар гирди втулкаи васлкуни меистанд. Скрепкаҳо аз харду девораи рағҳо гузашта ба таври автоматикӣ кат мешаванд ва герметизатсияи кофиро ба вҷуд меоранд. Баъд дастгоҳро эҳтиёткорона аз нӯғҳои рағҳо ҷудо мекунад ва вайро аз исканҷаҳои фишордиҳанда озод мекунад.

Имрӯзо моделҳои нави дастгоҳҳои рағдузи сохта мешуданд, ки барои ҷудо кардани рағҳо сохтмони вакууми доранд, дар ин маврид шарёнро на 180° рӯгардон мекунад, балки 90° монанди гулҷанбори хурд рӯгардон мекунанду бас. Чунин дастгоҳҳоро имконият медиҳанд, ки ҷарроҳӣ дар рағҳои кутрашон то 1 миллиметр гузаронида шавад.

Амалиётҳо дар шарёнҳо

Бастани шарёнҳо. Нишондод. Халал ёфтани бутунии рағҳо дар ҷароҳат ҳангоми покории аввалияи ҷарроҳии онҳо ва ё амалиётҳои дигар. Бастани шарёнҳо дар фосилае, ки рағҳои хуншорро дар ҷароҳат пайдо кардан мумкин нест, аневризми ҷароҳинашавандаи рағҳо, ҷароҳатнок шудани рағҳо ва имконнопазирии кӯк гирифтани рағҳо.

Техника. Рағро дар ҷароҳат ба исканҷаҳои хунманъкунанда мекапанд ва мебанданд. Шарёнҳои дар миёндевораи бофтаҳои васлқунандаи байнимушаки ва байниустухони ё бофтаи сахти хадшадор ҷойгир шудаанд, бо исканҷаи Кохер мекапанд, бофтаи атрофи рағро медузанд ва лигатура мебанданд.

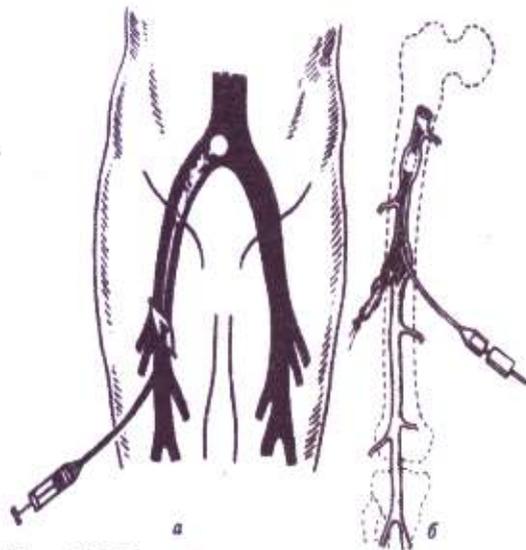
Рағҳоро баъди он ки рағбандҳои пешаки гузошта мешавад, бастан лозим аст. Дастраскунии ҷарроҳии шарёнҳо қабат – қабат ва дар равиши хати проексионӣ гузаронида ни буриш ҳосил мешавад. Пуст, ҳуҷайрабофти зерӣ нӯст ва ниёми сатҳиро ҷок мекунад, канорҳои ҷароҳатро бо ҷангакҳои кунд ҷудо месозанд. Ниёми билҳосаро бо пинсет

мекашанд ва бо кайчи мебуранд. Ба ин сӯроҳи зонди новашакро мебароранд, аз тариқи он ниёми билҳосаро дар тули рағҳо мебуранд. Бо ёрии диссектор шарёнро аз ҳуҷайрабофти атрофаш ва варидҳову асабҳои ҳамроҳикунандааш ҷудо мекунад. Дар зери шарён бо сӯзани Дешан аз тарафи варидҳо ду лигатура мегузаронанд, онҳоро 1 – 2 см дур аз ҳамдигарашон ҷо ба ҷо мекунад. Бо гирехҳои ҷарроҳӣ аввал нӯги маркази ва баъд нӯги канории шарёнро мебанданд. Ҳангоми бастани рағҳои калон барон дар асари фишори шарён налагжидани лигатураҳо дар нӯги маркази гузоштани ду лигатура тавсия мешавад, бо лигатураи проксимали девораи шарёнро медузанд ва баъд мебанданд (лигатура дӯхт).

Барон катъ кардани асабҳои симпатикии ба девораи рағҳо раванда, аз байн бурдани спазми каллитералҳои шарёнро дар байни лигатураҳо мебуранд, ноҳияҳои маҷакшудаи рағҳоро мабуранд. Мувофиқи назарияи маҷрои редуксияшудаи хуни В. А. Опел, барои пешгирии зухуроти ишеми ҳангоми бастани рағҳо баъзе зарроҳии варидаи солими мувофиқро мебанданд. Ин боиси дар андохҳои поёни ва болои манъ шудани хун ва баланд шудани дараҷаи истифодабарии оксиген дар бофтаҳо мешавад. Чунин усули бастани рағҳоро ҳангоми ҷароҳатҳои нави шарёни маҷруҳони ҷавон, дар ҳолати имконнопазир будани барқарор намудани гузаронан

Ҳангоми сироятнок шудани ҷароҳат склерози рағҳо ва афзудани хусусиятҳои коагулятсияқунандаи хун бастани варидро тавсия намекунад.

Дар мавриди эмболэктомиаи бавосита (гайримустақим) судда (тромб) ба тавассути рағҳои канории осон ба даст оянда хорич (дур) карда мешавад. Дар аснои иҷро артериотомияро аз ҷон ҷаббиш проксималитар (эмболэктомиаи ретроградӣ) ё дисталитар (эмболэктомиаи ортоградӣ) мегузаронанд. Баъди артериотомияи шарёни канорӣ ба ҷониби судда қастара (катетер) – и дар нӯгаш баллон доштаро равона менамоянд (қастараи Фогартти), баллонро бо маҳлули изото-

Расми 256. Чарроҳӣ дар рағҳо: а - эмболектomiaи ортоградӣ бо ёрии зонди Фогарти; б - тромбэндaртериктомияи нимбоз бо ёрии асбоби махсус.

нии хлориди натрий пур мекунад ва бо роҳи қафо кашида баровардани қастра суддаро низ берун меоранд (расми 256).

Ба ҷои қастра метавон вакуум – экстракторро кор фармуд. Пас аз хориҷ сохтани судда гузарондагии шараёнро бо роҳи аз бурришҳои проксималӣ ва дисталӣ сар додани хун ва ба сӯроҳи рағ фиристодани гепарин месанҷанд. Нуқси хангоми артериотомияи дарозрӯя дар девораи шараён пайдошударо бо маводи пластикӣ чуброн мекунад, нуқси хангоми артериотомияи кӯндаланг ё қач ба вучуд омадаро бо дарзи паҳлӯи кӯк мегиранд.

Эндaртериктомия (тромбэндaртериктомия) дур (хориҷ) сохтани суддаро ҳамроҳи пардаи дохилӣ, баъзан мобайнии рағ дар назар дорад. Ин усули чарроҳиро хангоми осеби сегментии шараён бинобар атеросклероз, эндaртериит, ҳини облитератсияи посттромбoлӣ кор мефармоянд. Истифодаи он ҳини захми атеросклерозӣ, калсинози амики манбай, склерози тамоми танаи шараён манъ аст.

Эндaртериктомияи боз ва нимбозро фарқ мекунад. Ҳини эндaртериктомияи боз (тромбэндaртериктомия) судда ва пардаи дарунии тағйирёфтаи шараёнро ба воситаи

ҷоки паҳн ё бурришҳои сершумор ба қад (дарози) – и банди суддабаста берун меоранд. Баъд аз хориҷ сохтани судда ва парда сӯроҳи артериотомиро дар рағҳои калон бо дарози кӯндаланги рағи меҳузанд, дар рағҳои хачман миёна – бо дарбеҳи аутовенозӣ руст мекунад.

Эндaртериктомияи нимбоз (нимроғ), тромбэндaртериктомия. Дар мавриди ин усул дар қисмҳои проксималӣ ва дисталии банд (сегмент) – и рағ 1 – 2 сӯроҳи хурди дарозрӯя мекунад. Судда ва пардаи дарунии тағйирёфтаро бо ёрии асбоби махсус – диссекторҳо ё интимтромбэкстракторҳо берун меоранд.

Алшон эндaртериктомияи газӣ бо усули карбодиссексия ба роҳ монда шудааст, ки моҳияти он чунин аст: ба сӯроҳи рағ ҷараёни танзимшавандаи гази карбонат фириस्ता мешавад; он имкон медиҳад, ки судда аз пардаи беруни ҷудо карда шавад. Ҳамчунин барои хориҷ кардани судда ва таҳшинҳои атеросклерозӣ дар шараён асбобҳои махсус тавсия шудаанд, ки ба вибратории механикӣ қастра (зонд) дар диапазони садоӣ ва ултрасадоӣ асос ёфтаанд.

Буридан, реимплантатсия ва пластикаи рағҳо. Усули катъии барқарор сохтани гузаронандагии рағҳо буридани қисми осебёфтаи рағ (шараён) бо анастомози бевосита, реимплантатсия ва пластикаи нуқси он ба шумор меравад.

Анастомози бевосита баъди буридани банди тангшуда ё осебёфта дар сурати кофӣ будани дарозии шараён ва набудани таранҷиш имкон дорад. Дар ин маврид нӯг ба нӯг гузоштани анастомози буридашуда тавсия мегардад.

Моҳияти реимплантатсия аз пайваст намудани нӯги дисталии шараён бо рағи асосӣ баъди қисман буридани шараён иборат аст. Ин усули чарроҳиро нисбатан кам кор мефармоянд (асосан дар шоҳҳои шоҳрағ).

Ҳини иваз кардани қисми хориҷсохтаи шараён аз намудҳои зерини пластикаи рағҳо истифода менамоянд: ауто -, алло – ва ксенопластика, эксплантатсияи протезҳои рағӣ. Аутопластика – чарроҳиест, ки дар

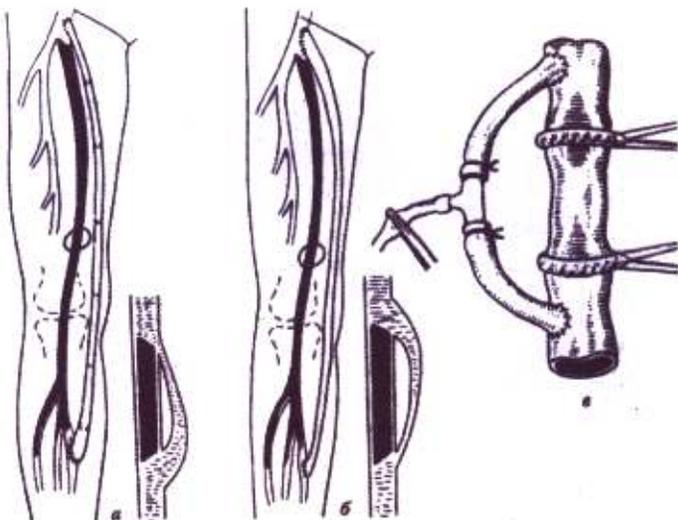
Расми 257. Нақшаи рағкушӣ:
 а) бо реверсияи аутовенаҳо; б)
 бе чудокунии варид аз ҷойгоҳ;
 в) рағкушоии муваққатӣ.

мавриди он барои пластикаи рағҳо порчаи шараён ё вариди худӣ организм истифода мегардад. Ба сифати маводи ҷарроҳӣ вариди калони зеринустии по, варидаҳои рон, гардан ба қор бурда мешавад.

Баргариҳои пластикаи аутовенозӣ мувофиқати биологӣ, ҷойгирии мувофиқ, осон гирифтани трансплантат, чандирӣ, табоварӣ ба сироят ва ҳосия-

тҳои нисбатан пасти суддахосилкунӣ мебошанд. Ҳамзамон бо ин дар давраҳои дури баъди ҷарроҳӣ ҳосилшавии аневризма ва кандашавии девораи трансплантатҳои аутовенозӣ ба мушоҳида расидааст. Барои рағ намудани ин нобасомониҳо аз трансплантатҳои девораи варидашон дучанда истифода мекунанд, ба девораи айтовенаҳо бо маводи синтезӣ ё аутобофтаҳо устуворӣ мебахшанд. Ауто-трансплантатсияи шараён аз нигоҳи мутобикати биологӣ ва ҳосияти девораҳо варианти мусоид аст, вале онро бинобар набудани трансплантати дарозӣ ва диаметраш мувофиқ қор намефармоянд. Ба сифати трансплантат қисмҳои шараёнҳои амиқи рон, сипурз ва гайра истифода мегарданд.

Аллопластика (гомопластика) – и рағҳо. Амалиётест, ки хангоми он нуқси шараёнро бо трансплантати аз организмҳои як намуд гирифта бартараф месозанд. Дар амалияи ҷарроҳӣ ҳоло аллотрансплантатҳои шоҳраг (аорта) ва шараёнҳои калон, ки бо усули хушконидаи вакуумӣ ё яхкунонӣ консервонида шудаанд, бештар маъмул гаштаанд. Аллотрансплантатҳои рағҳои хунгард мегавонанд дуру дароз фаъолият кунанд, вале қатъи назар аз ин онҳоро қор намефармоянд, зеро оризаҳои дермонда ба вучуд меоянд (тромбоз, аневризмаи трансплантат, кандашавӣ, инкишофи сироят).

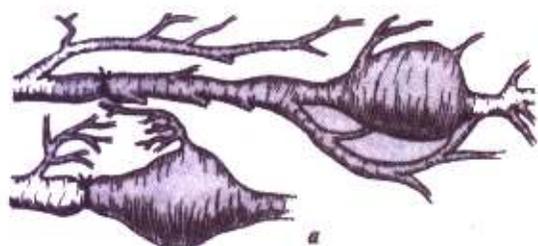

Ксенопластикаи рағҳо гуфта пайванд кардани бандҳои шараёнро дар ҳудуди организмҳои намудҳои гуногун меноманд. Солҳои охир ҳоса ксенотрансплантатҳои бо ферментҳои гуногун қоркардашуда натиҷаҳои умедбахш дода истодаанд. Онҳо аз ҷиҳати иммунологӣ бо бофтаҳои одам мувофиқат доранд. Бо вучуди ин онро дар клиника васеъ қор намефармоянд.

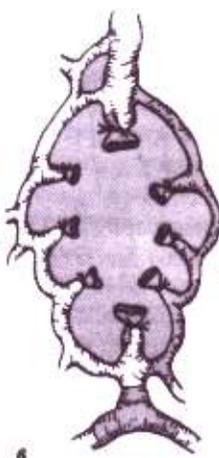
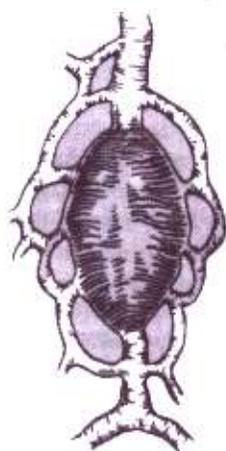
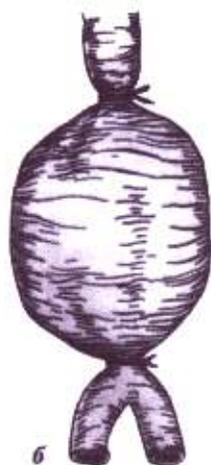
Эксплантатсия гуфта бо мақсади рағ соختани нуқси шараён истифода бурдани субстрати гайризинда, хусусан протезҳои сунъиро меноманд. Талаботи асосӣ ба протез мутобикати биологӣ онҳо бо организмҳои зинда мебошад. Онҳо бояд устувор, чандир, ва зуд тамйизшаванди бошанд.

Солҳои охир эксплантатҳоро фақат барои пластикаи шоҳраг ва шоҳаҳои камони он истифода мекунанд. Эксплантатсияи қутраш аз 6–8 мм қами шараён гузаронда намешавад. Эксплантатҳои масомадорро ба матоъгӣ, насҷӣ ва тофтагӣ тақсим мекунанд, ки аз пайвастиҳои полимерӣ тайёр қарда мешаванд. Дар ИДМ бештар протезҳои лавсанӣ ва фторлавансанӣ маъмул гаштааст.

Кӯшишҳои тавҷам соختани масоманокӣ ва гузаронандагӣ суст имкон дод, ки протезҳои «хамакора» ихроҷ шаванд. Онҳо аз чузъҳои чаббанда ва ноҷаббанда таркиб ёфтаанд. Масалан, протезҳое, ки бо желати

Расми 258. Ҷарроҳӣ хангоми аневризми рағҳои хунгард: а) мувофиқи Гунтер – Апел; б) мувофиқи Вредман; в) мувофиқи Филагриус; г) мувофиқи Антилус.

нҷаббиди шудаанд, протезҳои нимбиологӣ ва ғайраҳо. Барои пешгирии тромбоз эксплантатҳои девораи дохилиашон антитромбогенӣ ва барои пешгирии сироятҳои протезҳои зиддимикробӣ сохта шудаанд.

Рағушӣ – ҷарроҳӣ аст, ки бо максиди барқарор соختани ҳаракати хун дар қисми тағйирнаёфта ё камтағйирёфтаи шараён аз дигар ҷои рағи осебдида гузаронда мешавад. Он муваққатӣ ва доимӣ мешавад. Ҷарроҳии муваққатӣ барои пешгирии камхунии дил ҳини ҷарроҳӣ қардани шохраг ва рағҳои асосии хунгард истифода мешавад (расми 257).

Ҷарроҳии доимиро дар мавриди бурриши қузь ё пурраи шараён, ки бинобар суддабандӣ руҳ намуздааст, мегузаронанд.

Натиҷаи рағушӣ ба иҷрои як қатор талаботҳои техникӣ ва шароити хунгардиш дар силсилаи шунт вобаста аст.

ҶАРРОҲӢ ҲИНИ АНЕВРИЗМА

Аневризма ҳақиқӣ ва қалбакӣ мешавад.

Аневризмаи ҳақиқӣ – васеъ шудани рағи хунгард аз ҳисоби кашишхурии баробари ӯст. Аневризмаи қалбакӣ дар натиҷаи осебёфтани пайдо мешавад. Аневризмаҳо метавонанд шараёнӣ, варидӣ ва шараёнӣ-варидӣ шаванд. Табобати аневризмаи рағҳо бо усули ҷарроҳӣ аст.

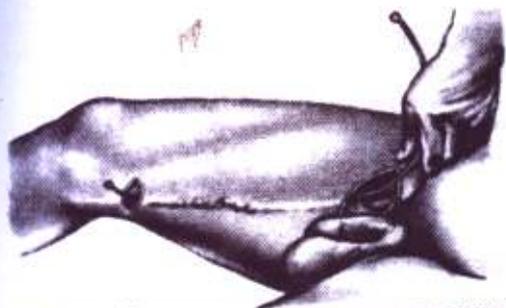
Ҷарроҳии паллиативӣ барои инкишофи тромбоз ва ҳолӣ гаштани халтачаи аневризмавӣ мусоидат мекунад. Ба он мансубанд: гирехҳои мувофиқи Гунтер, мувофиқи Браздор, мувофиқи Вреден ва Горсел (расми 258).

ҶАРРОҲӢИ ВАРИДҲО

Сӯроҳ қардану қушодани варидҳо дар боби ё оварда шудааст.

Бастани варидҳо хангоми хунравӣ аз он, тромбофлебит мегузаронанд. Тарзи луч қардану бастани варидҳо мисли шараён мебошад.

ҶАРРОҲӢ ҲИНИ ВАСЕЪШАВИИ ВАРИКОЗИИ ВЕНАҲОИ ПОЙ.

Расми 259. Чарроҳӣ хангоми васеъшавии варикозии варидҳо мувофиқи Бэбкок.

Мақсади чарроҳӣ баргараф сохтани боздоштани венозӣ ва тарқарор кардани гизогии бофтаҳо мебошад.

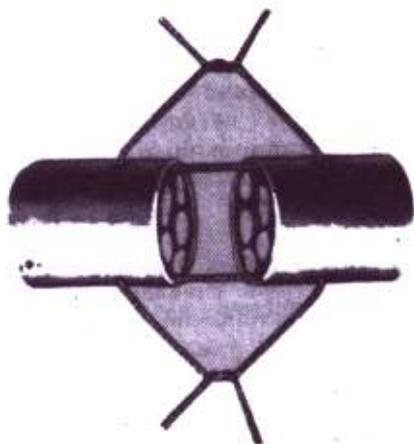
Чарроҳиро хангоми васеъ гаштани варидҳо, дар пой пайдо шудани доғҳо ва экземаҳо, дерматит, яраҳои варикозӣ мегузаронанд.

Чарроҳӣ хангоми бемориҳои вазнин, тромбозфлебити шадиди варидҳои амиқ, захмиҳои фасоддор манъ аст. Занҳои ҳомилаҳо бо роҳи кансервативӣ таъбибат мекунад.

Венэктомия бо усули Маделунг, усули Нарат, усули Г.Г. Караванов, усули Бэбкок, усули Шеде – Кохер, усули Клапп ва дигарон гузаронда мешавад. Вале бояд гуфт, ки ягонтаи ин усулҳо мустақилона кор намефармоянд; чарроҳии ҳозиразамони варидҳо аз маҷмӯи ҷанҷ усулҳо иборат аст.

Тарзи чарроҳӣ. Қабл аз чарроҳӣ ҷои мебуридаи варидро бо зелёнкаи ишора мекунад. Мариз ба пушт хоб рафта пой чарроҳӣ мешудаашро аз зону каме кат мекунад. Чарроҳӣ бо бедардкунӣ ҷузъӣ ё наркоз иҷро карда мешавад.

Буриши пӯстро 4–5 см поёнтари бандаки ҷатан мегузаронанд. Дар қабати насчи зерӣ пӯст *v. saphena magna* – ро урён карда, мебанданд ва шохаҳои ба он ояндаро мебуранд. Аз зерӣ варид ду лигатураро гузаронда мебанданд ва рағи байни онҳоро дар ҷои гузариш ба *hiatus saphenus* мебуранд. Ва аз ҳамин ҷо варидҳои иловагиро, ки ба вариди рон аз сатҳи медиалӣ ва латералии рон хун меба-

Расми 260. Кӯки асаб.

ранд мебанданд ва мебуранд (расми 259).
ЧАРРОҲИИ АСАБҲО

Чарроҳии асаб дар мавриди кандашавии ҷузъӣ ва пурраи танаи асаб, зер хурдани асаб бо хадшаҳо, неврома, фалачи асабҳо гузаронда мешавад.

Невролиз (*neurolysis*) – аз хадшаҳо ҷудо кардани асаб бо мақсади таҷдиди бехтари он. Вобаста ба тарзи осеб невролиз дохилӣ ва берунӣ мешавад.

Тарзи чарроҳӣ. Буриширо тавре мегузаронанд, ки асаб аз боло ва аз поёни ҷои осеб кушода шавад. Сипас ангиизиши барқии он санҷида хоҳад шуд. Барои ин асабро болотар аз ҷои осеб ангиизиш медиҳанд. Дар мавриди тамоман набудани барқгузаронӣ қисми осебёфтаи асаб бурида ва дӯхта мешавад.

ДӯХТАНИ АСАБ (*neurographia*) – бо нӯк пайваст кардани нӯги асабҳои кандашуда ё буридашуда.

Кӯки асаб якумин, бармаҳал ва дуоюмин мешавад. Ғайр аз ин кӯки асаб эпинеуралӣ ва перинеуралӣ низ мешавад. Охири хангоми пластикаи асабҳо, вақте ки дар ҷои нукси асаб трансплантат (аз пораҳои асаби бемор) гузошта медӯзанд, истифода мегардад, (расми 260).